

SURİYELİ SIĞINMACILARIN SİYASAL REKABETE ETKİLERİ VE 31 MART 2019 MAHALLİ İDARELER SEÇİMLERİ: İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ*

Kaan AKMAN²

Öz

Suriye iç savaşında çözümsüzlüğün devam etmesi hem Türkiye’de bulunan sığınmacıların geri dönüşünü zorlaştırmakta hem de yeni sığınma hareketleri olasılığını artırmaktadır. Türkiye’ye milyonlarca sığınmacının göç etmesinin ardından sığınmacıların hukuksal statüsünün belirlenmesinden, ekonomik olarak katlanılan maliyete, siyasal kutuplaşmadan, toplumsal reddedişlere birçok alanda tartışmalar yaşanmaktadır. Bu süreçte kentlerde artan sığınmacı sayısı belediyeleri doğrudan etkilemiş; sığınmacıların barınması ve iş piyasasına katılımı gibi çeşitli alanlarda belediyeler faaliyetlerde bulunmaya başlamıştır. Diğer yandan sığınmacılar son yıllarda sıkça yaşanan seçim süreçlerinde siyasal partiler arasındaki rekabetin bir parçası olmuştur. 31 Mart 2019 Pazar günü yapılan mahalli idareler seçimlerinde sığınmacıların etkilerinin yalnızca ülke siyaseti ile sınırlı olmadığı aynı zamanda yerel siyasete de yansımaları bulunduğu görülmüştür. Makalede sığınmacıların siyasal rekabete etkileri İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimleri üzerinden incelenecektir. Bu kapsamda öncelikle Suriyeli sığınmacıların Türkiye’deki durumları hakkında temel bilgilere yer verilecek, daha sonra belediyelerin sığınmacılara yönelik politikalarındaki sorumluluğu yasal, yönetsel ve mali boyutlarda ele alınacaktır. Makalede adayların söylemlerinin ve yayımladıkları resmi belgelerin içerik analizinin yapılması sonucunda elde edilen verilerden hareketle Suriyeli sığınmacıların siyasal rekabete etkileri değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sığınmacı, Belediye, Suriye, Politika, İstanbul

JEL Kodları: F22, D72

THE EFFECTS OF SYRIAN ASYLUM SEEKERS ON POLITICAL COMPETITION AND THE 31 MARCH 2019 LOCAL ADMINISTRATIONS ELECTIONS: THE CASE OF ISTANBUL METROPOLITAN MUNICIPALITY

Abstract

The continuation of the deadlock in the Syrian civil war both makes it difficult for the refugees in Turkey to return and increases the possibility of new asylum movements. After the migration of millions of asylum seekers to Turkey there are debates in many areas from determining the legal status of asylum seekers to the cost incurred economically from political polarization to social rejections. In this process, the increasing number of asylum seekers in the cities directly affected the municipalities; municipalities have started to carry out activities in various fields such as sheltering asylum seekers and their participation in the job market. Moreover asylum seekers have been a part of the competition between political parties in the election processes that have been experienced frequently in recent years. In the local administration elections held on 31 March 2019 Sunday, it was observed that the effects of asylum seekers were not only limited to the country’s politics but also reflected on local politics. In the article, the effects of asylum seekers on political competition will be examined through the Istanbul Metropolitan Municipality elections. In this context first of all basic information about the situation of Syrian asylum seekers in Turkey will be given then the responsibility of municipalities in policies towards refugees will be discussed in legal, administrative and financial dimensions. In the article, the effects of Syrian asylum seekers on political competition will be evaluated based on the data obtained as a result of the content analysis of the candidates discourses and the official documents they published.

Keywords: Asylum, Municipality, Syria, Politics, İstanbul

JEL Codes: F22, D72

* Bu çalışma, 12. Mülkiye Genç Sosyal Politikacılar Kongresi’nde sözlü olarak sunulmuştur (yayımlanmamış).

² Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, kakman94@ankara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-9239-7866>

GİRİŞ

Türkiye’de siyasi tercihleri etkileyen konuların tespitine yönelik yapılan araştırmalarda işsizlik ve terör uzun yıllar boyunca en önemli mesele olarak görülmüştür. Türkiye, tarih boyunca birçok sığınma hareketinin hedef ülkesi olmasına rağmen sığınmacıların doğrudan ülke siyasetini etkilediği bir durumla karşılaşmamıştır. 2011 yılından sonra gerçekleşen Suriyeli sığınmacıların³ göçleri bu durumda değişikliğe sebep olmuş, ülkenin genel siyasetinin yanında sığınmacıların yerel siyasete etkileri de siyasal tartışmaların ana konusu haline gelmiştir. Böylece Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de siyasallaşma düzeyi artmıştır.

2011 yılından itibaren Türkiye’ye sığınan Suriyelilerin sayısı üç milyonu aşmış, bu göç hareketlerinin yönetimi hem ulusal hem de yerel düzeyde önem kazanmıştır. Türkiye’de belediyelerin daha önce böylesine kapsamlı bir sığınma hareketi ile karşı karşıya kalmaması, bu alana yönelik yönetim tecrübesinin oluşmaması, mevzuat anlamında yeterli yetki ve kaynak dağılımının yapılmaması göç yönetim sürecinde bazı aksaklıklara neden olmuştur. Bugün gelinen süreçte Suriyeli sığınmacılara yönelik kaygılar artmıştır. Başlangıçta sığınmacılar kaynaklı suç oranlarının yükselmesi, işsizliğin çoğalması gibi söylemlere güvenlik tehditleri, hukuksal ve yönetsel süreçler üzerinde oluşan baskılar, kentlerde yeni yoksulluk mekânlarının oluşması gibi yeni endişeler de eklenmiştir.

Makalede sığınma hareketlerinin hem yönetsel ve hem de siyasal bir olgu olduğu ileri sürülmekte; bu kapsamda konunun yönetsel boyutu yasalar ve kurumsal yapılar çerçevesinde değerlendirilirken siyasal boyutu son mahalli idareler seçimi kapsamında incelenmiştir. Alanyazında göçlerin merkezi ve yerel düzeyde yönetim sürecini inceleyen birçok çalışma bulunurken; Türkiye’de Suriyeli sığınmacıların seçimler üzerindeki etkisini araştıran araştırmalar oldukça kısıtlıdır. Sığınmacılar meselesinin seçmenlerin tercihlerini etkilemesi konusu ise daha çok kamuoyu araştırma şirketlerinin yayınladıkları raporlarda yer almaktadır. Suriyeli sığınmacıların siyasallaşması sürecini seçimleri de dikkate alarak inceleyen önemli çalışmalardan biri ise İçduygu (2017) tarafından yapılmıştır.

Bu makale, Türkiye’de Suriyeli sığınmacıların siyasal partiler arasındaki rekabete etkisini inceleyen az sayıdaki çalışmalardan biridir. Bu kapsamda Adalet ve Kalkınma Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi’nin ortak adayı Binali Yıldırım’ın ve Cumhuriyet Halk Partisi ile İYİ Parti’nin ittifak adayı Ekrem

³ Suriye’den Türkiye’ye zorunlu nedenlerle göç eden kişilerin hukuksal statüsünün tanımlanmasında mülteci, sığınmacı ve geçici koruma gibi farklı terimler kullanılmaktadır. Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesi kapsamında sadece Avrupa’ dan Türkiye’ye savaş ve benzeri durumlar nedeniyle gelen kişiler için mülteci statüsünü vermektedir. Göçmen terimi ise daha iyi bir yaşama kavuşmak için gönüllü yapılan göç hareketlerini ifade ettiği için Suriyeli yabancıların durumuna uymamaktadır. Geçici koruma statüsü resmi olarak kayıt altında olan Suriyeli yabancıları içermekte, çalışmanın genel bağlamını kapsamamaktadır. Bu nedenlerden dolayı makalede sığınmacı terimi ülkesini zorunlu nedenlerle terk ederek bir başka ülkeye sığınan kişileri ifade etmek amacıyla yasal bağlamdan bağımsız bir biçimde kullanılmıştır.

İmamoglu'nun Suriyeli sığınmacılar ile ilgili söylemleri analiz edilmiştir. Adayların seçim sürecinde kamuoyuna yansımış ifadelerinin ve resmi seçim beyannamelerinin içerikleri taranarak, sığınmacılara yönelik yaklaşımları değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede seçime ittifaklar ile katılan büyükşehir belediye başkan adaylarının sığınmacılara yönelik güvenlik ve ekonomi temelli olumsuz bakışları ile insan hakları ve hemşehri hukuku odaklı kabullenici tutumları karşılaştırılmıştır.

TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ SİĞINMACILAR

Ekonomik, siyasal veya sosyal nedenlerle toplumdan ayrıştırılan ya da ötekileştirilen grupların ilk tercihi başka bir ülkeye göç etmektir. Özellikle son yıllarda iletişim ve ulaşım imkânlarının da gelişmesi ile birlikte daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak isteyen bireyler diğer ülkelerdeki olanaklardan hızla haberdar olmakta, refah seviyesi yüksek olan ülkelere göçler artmaktadır. Gönüllü nedenlerle gerçekleşen göç hareketlerinin yanında geçmişte büyük insani dramalara yol açan dünya savaşları, ekonomide yön değişimlerine neden olan 1929 ve 1970 krizleri, Soğuk Savaş sonrası ülke bölünmeleri, sömürgelerin bağımsızlık süreçleri ve son olarak Suriye, Afganistan ve Irak iç savaşları zorunlu olarak kişilerin başka ülkelere göç etmesine neden olmuştur.

Türkiye'nin sığınmacılar tarafından hedef ülke olarak görülmesinin en temel nedenleri arasında Türkiye'nin jeopolitik konum olarak stratejik bir coğrafyada yer alması ve zorunlu nedenlerle göç eden sığınmacılarla yakın dinsel, siyasal ve kültürel bağlara sahip olması yer almaktadır. Türkiye, bu faktörlerin etkisiyle zaman içerisinde sığınmacılara ev sahipliği yapsa da uluslararası göçü yönetmek, politika belirlemek ve uygulamakla görevli kurumsal yapısını tam olarak oluşturamamıştır. Bu alan genellikle güvenlik meselesi olarak değerlendirilmiş, İçişleri Bakanlığı'na bağlı Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Yabancılar Şubesi ve valilikler aracılığıyla göçler yönetilmeye çalışılmıştır (Demirhan ve Aslan, 2015: 46).

Türkiye'ye yönelik yakın tarihsel süreç içerisinde üç önemli uluslararası göç hareketi yaşanmıştır. Bunlardan ilki I. Dünya Savaşı ile başlayan ve büyük kısmını Balkanlardaki Türklerin oluşturduğu göç hareketidir. Bu göç hareketlerinin yönetim süreci İskân Kanunu başta olmak üzere çıkarılan diğer kanunlar aracılığıyla yürütülmüş, gelenler toplum içinde uyumlu bir yaşam olanağı bulmuşlardır. İkinci önemli göç dalgası ise 1980 ve 1990 yıllarında Orta Doğu coğrafyasında gerçekleşen siyasi olaylar neticesinde ortaya çıkmıştır. İran Devrimi, Körfez Harekâtı ve Irak'a ABD müdahalesi gibi bölgede köklü değişimlere yol açan olaylar sonrasında binlerce Iraklı ve İranlı Türkiye'ye sığınmıştır. Bu dönemdeki göç hareketlerinin yönetimi sınıra yakın bölgelerde kurulan barınma merkezleri aracılığıyla valilikler tarafından yürütülmüştür. Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı en önemli üçüncü göç dalgası ise Suriye krizi sonrasında ortaya çıkmıştır (Ertan ve Ertan, 2017: 14).

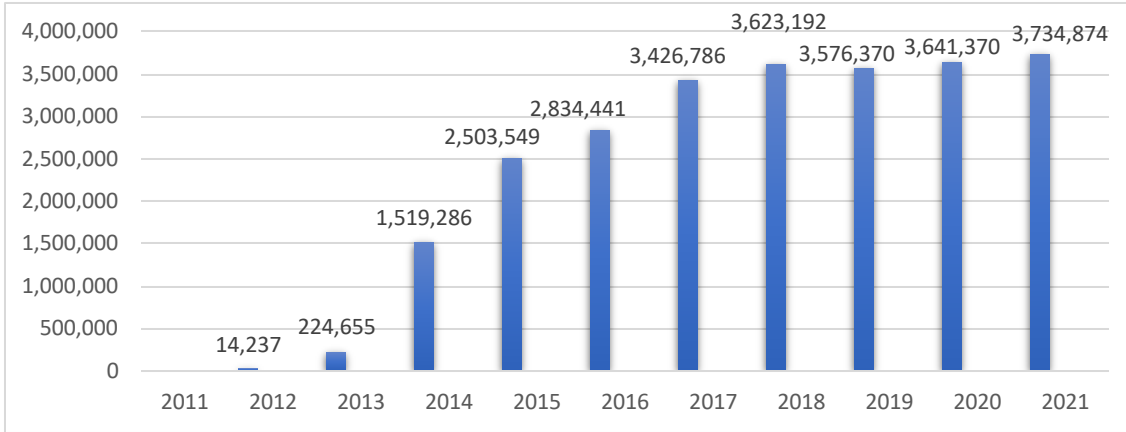
2011 yılı sonrası Türkiye'nin karşılaştığı milyonlarca kişiyi kapsayan Suriye kaynaklı sığınma hareketlerinin ardından sığınmacıların toplumsal kabulü geçicilik söyleminin kullanıldığı süreç sağlanmıştır. Fakat misafir söyleminin etkisini yitirmesi ile birlikte toplumsal tepkiler artmaya başlamıştır. Bu süreç boyunca oluşturulan Suriyeli tipolojisi algılar üzerinden kurulmuş, güvenlik sorunlarının temel nedeni, işsizlik ve ev kiralalarının artmasının kaynağı olarak sığınmacılar görülmüştür.

Gerek sığınmacıların gerekse de yerel halkın süreç içerisinde yaşadığı sorunların yanında yönetim düzeyinde de yeni gelişmeler ortaya çıkmıştır. Öyle ki sağlık, eğitim, güvenlik, çalışma gibi birçok alanda Türk kamu yönetiminin son dönemde karşı karşıya kaldığı en ciddi sorunlardan biri de Suriyeli sığınmacıların durumu olmuştur. Bu krizin yönetilmesi gerek mevzuat, gerekse yönetsel kurumlardan yeni bir yapılanmayı zorunlu kılmıştır. 2013 yılında kabul edilen 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu başta olmak üzere yapılan yasal düzenlemeler büyük ölçüde ortaya çıkan ihtiyacı karşılamaya yöneliktir (Elma, 2016: 3).

Suriyeli sığınmacılar sonrası göç politikalarının daha kapsamlı bir hal alması ve birçok kamu kurumunu yakından etkilemesi uluslararası göçün sadece bir dış politika aracı olmasını değiştirerek, iç politika da önemli bir gündem haline getirmiştir. Kamu yönetiminin teşkilatlanmasında meydana gelen yenilikler de bu durumu göstermektedir. 2013 yılında İçişleri Bakanlığı bünyesinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü⁴, Göç Kurulu gibi kurum ve kurulların oluşturulması bu yeniliklerden en önemlileridir (Örseli ve Babahanoğlu, 2016: 2065).

Tüm bu gerçekleştirilen yasal ve kurumsal düzenlemeler sığınmacıların kalış süresinin uzaması ile birlikte daha da önem kazanmıştır. Çünkü Türkiye'deki sığınmacıların sayısı her geçen gün artmakta, göç yönetimi ile ilgili kurumların faaliyetleri yaygınlaşmaktadır. Nitekim yıllar itibarıyla Türkiye'de bulunan sığınmacıların sayısına bakıldığında her alanda kapsamlı politikaların zorunluluğu görülmektedir. Türkiye'de sığınmacılara ilişkin temel istatistik veriler Göç İdaresi Başkanlığı tarafından tutulmaktadır. 23.12.2021 tarihi itibarıyla Türkiye'de bulunan sığınmacıların sayısı şu şekildedir:

⁴ 29 Ekim 2021 tarihli Cumhurbaşkanlığı Karamamesi ile Genel Müdürlüğün statüsü Başkanlık olarak değiştirilmiştir (resmiga.zete.gov.tr).

Grafik 1: Yıllar İtibariyle Türkiye’de Bulunan Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Sayısı

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı (30.12.2021).

Sığınmacıların sayılarının artması ile birlikte sınıra yakın illerde kurulan sığınmacı kampları yetersiz kalmış ve sığınmacılar Türkiye'nin birçok kentine göç etmiştir. Göç İdaresi Başkanlığı'nın verilerine göre 3.734.874 sığınmacıdan sadece 51.551'i geçici barınma merkezlerinde kalmaktadır. Diğer sığınmacılar ise Türkiye'nin birçok kentinde yaşamlarına devam etmektedir. Sonuç olarak bugün Suriyeli sığınmacıların sayısı birçok ülkenin nüfusundan fazladır. Merkezî yönetimin sığınmacılara yönelik uyguladığı politikalar ise sığınmacıların kalış süresinin uzaması ve sayılarının her geçen gün artması ile değişiklik göstermektedir. Açık kapı politikası ile sığınmacıların Türkiye'ye kabulü, misafirlik söylemi yerine geçici koruma statüsünün tanımlanması, geçici koruma sağlanan yabancıların çalışma izinlerine ilişkin yönetmeliğin çıkarılması ve en son olarak sığınmacılara vatandaşlık verilmesine giden süreç Türkiye'nin sığınmacılara yönelik politikalarının ana eksenini oluşturmaktadır.

BELEDİYELERİN SİĞINMACILARA YÖNELİK POLİTİKALARDAKİ ROLÜ

Göç sorunu, Türkiye açısından öncelikli olarak bir güvenlik meselesi olarak düşünülmektedir. Düzensiz göçle mücadele ve gelen yabancıların hukuksal statülerinin belirlenmesi Türkiye'nin göç yönetim politikalarının temel alanlarıdır. Nitekim Türkiye'nin göç tarihi incelendiğinde göç politikalarının bu alanlarda kısıtlı kaldığı görülmektedir. Suriyeli sığınmacılar sonrası bu anlayışta değişimler ortaya çıkmıştır. Sığınmacıların yerel halka uyumu başta olmak üzere sığınmacıların yaşadığı kampların yönetimi ve Avrupa ülkeleri ile ilişkilerde Suriyeli sığınmacıların durumu ülke kamuoyunun temel tartışma konusu haline gelmiştir. Yaşanılan göç hareketlerinden en fazla etkilenen ise kentler ve kent yönetimleridir. Suriye'den Türkiye'ye yönelen kitlesel hareketler sonrası gelenler kampların yanında birçok kentte yerleşmiş ve kentsel

yaşamın bir parçası olmuştur. Böylece kentlerin yönetiminin ana aktörü olan belediyelerin sığınmacı konusuna ilgisi artmıştır. Nitekim bu durum dönemin resmi kurumlarının incelemelerinde de ifade edilmiştir. Örneğin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Mülteci Hakları Alt Komisyonu'nun hazırladığı Göç ve Uyum Raporu'nda bu durum şekilde belirtilmiştir:

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü çok yeni bir kurum ve İçişleri Bakanlığı'nın bünyesinde olduğu için Suriyelilerin topluma uyumuna doğal olarak güvenlik eksenli bakacaktır. Diğer bakanlıklar ise kendilerine göre hizmet yürütüyorlar. Asıl yükü çekenler ise yerelde belediyeler ve onlarla birlikte çalışan kaymakamlıklar olmaktadır. Dolayısıyla bu sistem yürümektedir. Suriyeli sığınmacıların topluma entegrasyonunu arttırmak için alınması gereken en acil önlem ise belediyelere ciddi manada destek verilmesidir. Çünkü uyum sürecinin sahadaki asıl sorumlusu belediyelerdir ve yerel entegrasyonu onlar yürütmektedir (TBMM, 2018: 93).

Belediyelerin sınırları içerisindeki nüfusu ve ihtiyaçları bilmesi karşılaştıkları acil durumlar sonucunda yapılacak hizmetlerin planlanması açısından oldukça önemlidir. Çünkü kentlerin altyapısı ve kent sakinlerine sunulacak hizmetler belli bir nüfusa göre planlanmıştır. Ani bir göç hareketiyle karşılaşan kentlerde bu planlamalar etkisiz hale geldiği için aksaklıklar ortaya çıkmaktadır. Bu durum beraberinde yerel idarelere önemli yük ve sorumluluklar getirmektedir (Demirhan ve Aslan, 2015: 24). Dünyada yerel idareler bu yük ve sorumluluğun paylaşımında önemli bir role sahiptir. Belediyelerin göç yönetim sürecindeki yetki ve serbestlikleri ülkeden ülkeye değişiklik gösterse de genellikle kentsel hizmetleri sunmada en etkili kuruluşlardır. Türkiye'de ise belediyelerin uluslararası göçlere yönelik ilgileri Suriyeli sığınmacılar sonrası oluşmaya başlamıştır. Bu durumun en temel nedeni kentlerde artan sığınmacı sayısıdır. Sosyal belediyecilik anlayışı doğrultusunda belediyeler dezavantajlı gruplar olarak gördükleri sığınmacılar için çalışmalar yapmaktadır. Çünkü belediyelerin yeni gelen nüfusun istihdam, barınma, sağlık, eğitim gibi ihtiyaçlarını karşılayamaması durumunda yönetim alanlarındaki kentlerde ciddi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Böylesine yönetim bağlamında önemi bulunan bir konuda belediyelerin sığınmacılara yönelik olumsuz yaklaşımları temel olarak üç başlıkta toplanabilir.

Bunlardan ilki belediyelerinin sığınmacılara yönelik sorunların çözümünde kendilerini sorumlu görmemesidir. Bu yaklaşımın temel nedeni belediyelerin vatandaş odaklı bakış açısıdır. Belediyelerin özellikle seçim süreçlerinde yaşadıkları oy kaybı bu yaklaşımın ana sebebidir. Sığınmacılara yapılan sosyal yardımın bütçe üzerindeki etkisinin yanında çalışmaların yaratacağı negatif dışsallık oy faydasını artırmayı amaçlayan belediye yöneticilerinde tereddütler ortaya çıkarmaktadır. Bu durum belediyelerin sığınmacılarla tam anlamıyla ilgilenmesini ve politikalarını netleştirmesini engellemektedir.

Belediyelerin sığınmacılara yönelik yaklaşımlarından bir diğeri konuyu bir politika kapsamında bütüncül bir şekilde ele almak yerine sürekliliği bulunmayan geçici çözümlerle konuya ilgi duymaktır. Bu durum ile birlikte sığınmacılar görmezden gelinmekte, kentte yaratacağı etki alanı ve boyutu önemsenmemektedir. Sığınmacıların kentteki yoğunluğu ile bu yaklaşım bağlantılıdır. Nitekim belediye sınırları içerisindeki sığınmacı sayısının az olması belediyelerin sığınmacılara yönelik politika oluşturmamasının temel nedenidir.

Belediyelerin sığınmacılara yönelik bakış açısında son yaklaşım biçimi ise göç yönetim sürecinde kendi rollerinin yerini tam olarak belirleyememesidir. Belediyelerin merkezî yönetim ve onun taşra örgütlenmesi ile ilişkileri bu noktada önem kazanmaktadır. Nitekim hukuki ve mali engeller ile karşılaşılana belediyeler sığınmacılara yönelik çalışmalarında kararsızlık yaşamaktadır. Merkezî yönetimin taşra örgütlenmeleri ise belediyeleri bu konuda tam anlamıyla bir paydaş olarak görmemekte, yiyecek ve giyecek yardımı dışında belediyeler sürece dâhil edilmemektedir. Dolayısıyla göç yönetim sürecinde kentlerin yönetiminden sorumlu olan farklı birimler arasındaki eşgüdüm eksikliği belediyelerin sürecin yönetiminde daha aktif yer almasını önlemektedir.

Tüm bu yaklaşımların yanında bir de yasal bağlamda belediyelerin konu ile ilgili görev ve sorumluluklarını incelemek gerekmektedir. Türk idare yapısında belediyelerin görev ve yetkileri 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nda düzenlenmiştir. Bu kanunda Türkiye'ye gelen mülteci veya sığınmacılara yönelik belediyelere verilen herhangi bir görev ve yetki bulunmamaktadır. Bu konuda belediyeler çalışmalarını kanundaki bazı maddeler ile ilişkilendirilmektedir. Bu maddelerden en önemlisi ise *Hemşehri Hukuku* başlığında yer alan "*Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir*" ibaresini içeren 13. maddedir. Fakat kanun temel olarak belediyelerin vatandaşlara hizmet edeceğini de düzenlemektedir. Görev ve yetkiye ilişkin belediye mevzuatındaki kısıtlılığın yanında belediyelerin karşılaştığı engellerden biri diğeri sığınmacılara yönelik çalışmaların finansmanıdır. Özellikle büyükşehir belediyelerin hizmet alanının artması ile birlikte belediyeler daha fazla gelire ihtiyaç duymaktadır. Belediyelerin sığınmacılara yönelik yapacağı çalışmaların devamlılığının temel koşulu belediyelere kaynak aktarımının yapılmasıdır (Akman, 2019: 203).

Sonuç olarak Türkiye'de göç alanında merkezî yönetim tarafından belirlenen politikaların uygulayıcısı merkezî yönetimin taşra örgütlenmesi aracılığı ile olmaktadır. Bu kapsamda valilikler, kaymakamlıklar ve göç idaresi il müdürlüğü göç yönetiminde etkin görev almaktadır. Fakat sığınmacılar ihtiyaçlarının giderilmesi için belediyelerden talepte bulunmaktadır. Benzer şekilde yerel halk da sığınmacılar ile ilgili yaşadığı sorunların çözümünde belediyelere yönelmektedir. Türkiye'de belediyelerin sığınmacıların sorunlarını çözme noktasında hukuki ve mali kısıtlılıkların yanında konuya duyarlık açısından da farklılaşan tutumları bulunmaktadır. Kontrol ve güvenlik bağlamında ele alınan göç yönetimi, mevcut

gelişmeler düşünüldüğünde daha kapsamlı bir yönetimi zorunlu hale getirmektedir. Kentsel güvenlik ve huzurun sağlanmasında, gündelik hayatta sığınmacı ve yerel halk arasındaki gerginliklerin azaltılmasında her ne kadar merkezi yönetimin politikaları belirleyici olsa da belediyelerin faaliyetleri de büyük önem taşımaktadır.

Sığınma hareketleri yalnızca yönetsel olgular üzerinde baskılar ortaya çıkarmamaktadır. Göçleri yönetmek için yeni bir kurum kurmak, gerekli kanunları hazırlamak, yönetim sürecinin farklı paydaşları arasında görev ve yetki paylaşımı yapmak göç yönetim sürecine ilişkin konulardır. Sığınma hareketlerinin bir diğer yönü ise siyasal rekabette ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla göçler hem yönetsel hem de siyasal bir olgudur. Suriyeli sığınmacılar örneğinde bu durum açıklandığında sığınmacılar ülkelerinde yaşanan bir siyasal kriz sonucunda göç etmiştir. Sığınmacıların hedef olarak yöneldikleri ülkenin kabullenici tutumları veya sınır güvenliğini artırarak girişlere engel olmaya yönelik adımları da bir siyasal tercih meselesidir. Sonuç olarak Suriyeli sığınmacıların siyasal rekabetin bir parçası olması ülkeye kabulü ile başlamış, siyasallaştırılması ise süreç boyunca artarak devam etmiştir. Bu süreç sadece ülke genel siyasetini değil yerel siyasetini de etkilemiştir.

31 MART 2019 MAHALLİ İDARELER SEÇİMLERİ VE SURİYELİ SİĞINMACILAR

Suriyeli sığınmacıların mahalli idareler seçimleri üzerine etkilerini incelemeyen önce sığınmacı konusunun siyasallaşmasını açıklamak gerekmektedir. Bu konu hakkındaki çalışmada İçduygu, Türkiye’de bulunan Suriyelilerin siyasallaşması sürecini analiz etmiş, Avrupa ülkeleri için bu siyasallaşma sürecinin daha yoğun olarak devam ettiği fakat Türkiye’de bu konunun siyasallaşma sürecinin düşük kaldığını ifade etmiştir (İçduygu, 2017: 28). Göçün dünyanın en büyük sorunu olduğunu belirten Erdoğan ise “Ülkelerinde iktidarlarını değiştirme olanağının kalmadığını görenler artık topraklarını değiştiriyor.” şeklindeki ifadesiyle göçlerin en önemli nedenlerinden birinin de siyasal olduğunu vurgulamıştır. Benzer şekilde Avrupa’daki durumdan örnek veren Erdoğan, Avrupa’da sığınmacılar konusunun aşırı sağ partilerin yükselişini tetiklediği, göçlerin ülkeler arasında çözülecek bir meseleden ülke içi siyaseti etkileyen bir konuma geldiğini vurgulamıştır (Erdoğan, 2019).

Göç ve sığınmacı konularının siyasallaşmasında temel aktör siyasal partilerdir. Türkiye’de siyasal partiler arasında göç konusunun siyasallaşmasının belirgin hale gelmesi sığınmacıların sayısının bir buçuk milyonu aşmasının ardından söz konusu olmuştur. Nitekim 2014 yılında yapılan mahalli idareler seçimi ve cumhurbaşkanlığı seçimi ve 2015 yılında yapılan milletvekili genel seçiminde siyasal aktörler arasında sığınmacılık konusu önemli bir gündem olmamıştır (İçduygu, 2017: 28). Türkiye’de Suriyeli sığınmacıların siyasallaşma düzeyinin özellikle 31 Mart 2019 tarihinde gerçekleşen mahalli idareler seçiminde arttığı

görülmektedir.⁵ Daha önce gerçekleştirilen milletvekilliği ve cumhurbaşkanlığı seçimlerinde sığınmacılar Suriye dış politikasının bir parçası olarak siyasal aktörler arasında kutuplaşmaya yol açsa da mahalli idareler seçiminde Suriyeli sığınmacıların durumu kentsel sorunlar bağlamında ele alınmıştır. Türkiye’deki sığınmacılar konusunun zaman içerisinde siyasallaşmasında etkili olan faktörleri başlıca faktörler şunlardır:

- Konu hakkında siyasal aktörlerin söylemlerinin artması
- Sığınmacıların Türkiye’de kalış süresinin uzaması
- Sığınmacıların kentsel alanlarda sayılarının her geçen gün artması
- Türkiye’nin ekonomik olarak yaşadığı dalgalanmalardan ve asayiş sorunlarından sığınmacıların sorumlu olduğu algısı
- Son yıllarda artan seçimler⁶

Sığınmacılar konusunun bu nedenlerle siyasallaşması, partiler arasında göç konusu üzerinde anlaşmazlıklara yol açmaktadır. Açık kapı politikasını benimseyen Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetleri, Suriyelilerin Türkiye’ye kabulüne yönelik politikalar uygularken; muhalefet partilerinin Suriyeli sığınmacıların ülkelerine gönderilmesine yönelik söylemlerinin yoğun olduğu görülmektedir⁷. Milletvekilliği ve cumhurbaşkanı seçimlerinde sığınmacı konusu genel değerlendirmeler ile ele alınırken, konu mahalli idareler seçiminde kentsel sorunlar ve kentlerin bir yönetim problemi olarak ele alınmıştır. Siyasallaşma düzeyi gittikçe artan sığınmacılar meselesinin İstanbul Büyükşehir Belediyesi seçimlerinde adayların gündeminde ne şekilde yer aldığını incelemeye geçmeden önce siyasal partilerin mahalli idareler seçimlerinde kamuoyu ile paylaştıkları seçim beyannamelerini ele almak gerekmektedir.

“Gönül Belediyeciliği” sloganıyla mahalli idareler seçim sürecini yürüten Adalet ve Kalkınma Partisi’nin hazırlamış olduğu ve “31 Mart 2019 Mahalli İdareler Seçimler Manifestosu” başlığıyla kamuoyu ile paylaştığı belgede doğrudan Suriyeli sığınmacılar ile ilgili bir ifade bulunmamaktadır. Genellikle sosyal belediyecilik çalışmaları altında değerlendirilen sığınmacılar *mağdur ve mazlum* insanlar şeklinde ifade edilmektedir. Manifestoda da sosyal belediyecilik çalışmaları altında “Sosyal belediyecilik

⁵ Nitekim seçimlerin kampanya dönemi ve sonrasında yaşanan bu gelişmelere iki örnek verebiliriz. Bunlardan ilki seçim kampanyası sürecinde Fatih’te İYİ Parti’den Belediye Başkan adayı olan İlay Aksoy’un seçim için hazırlattığı pankartta “Fatih’i Suriyelilere teslim etmeyeceğim” ifadeleridir (gazeteduvar.com). Diğer örnek ise Bolu’da karşımıza çıkmaktadır. CHP’den Bolu Belediye Başkanlığı’na seçilen **Tanju Özcan**, Bolu Belediyesi’nden yabancı uyruklulara aynı ve nakdi yardım yapılmamasını yönelik talimat vermiştir (t24.com).

⁶ Suriyeli sığınmacıların Türkiye’ye gelişinin ardından bugüne 2 cumhurbaşkanlığı, 3 milletvekilliği ve 2 mahalli idareler seçimi gerçekleştirilmiştir.

⁷ Türkiye’de Suriyeli sığınmacıların siyasallaştırılması noktasına verilebilecek en belirgin örneklerden biri 2021 yılında kurulan Zafer Partisi’nin politikalarıdır. Parti’nin internet sitesinde yapılan taramada parti politikaların çoğunluğunun sığınmacıların geri dönüşüne odaklandığı görülmektedir (zaferpartisi.org.tr). Zafer Partisi örneği sığınmacı konusunun Türkiye’de yalnızca yönetsel bir mesele olmadığı aynı zamanda siyasal rekabette de etkisinin bulunduğunu göstermesi açısından dikkat çekicidir.

anlayışımızı, tüm mağdur ve mazlumlarla birlikte ailelerimize, çocuklarımıza, gençlerimize, kadınlarımıza, yaşlılarımıza ve engellilerimize hizmet verecek şekilde genişleteceğiz.” şeklinde hedef belirtilmiş, doğrudan sığınmacılar sayılmamıştır (Adalet ve Kalkınma Partisi, 2019)

Cumhuriyet Halk Partisi ise “*Huzurlu Kentlerde Yaşama İçin Halkçı Belediyecilik*” başlığıyla yayımladığı 2019 Yerel Seçim Bildirgesi’nde⁸ “*Herkesine Sağlıklı, Huzurlu ve İnsanca Yaşam Hakkı*” başlığı altında “*Göç Sorununa Duyarlı Yerel Yönetimler*” ifadesini kullanmıştır. Belgede doğrudan Suriyeli sığınmacılar ile ilgili bir ifade yer almazken, göç konusunda yönelik genel politikalara değinilmiştir. Nitekim göç konusunda yerelde güçlü politikalar üretmenin büyük önem taşıdığı ve yerel göç politikalarının oluşturulacağı belirtilmiştir (Cumhuriyet Halk Partisi, 2019: 27).

Seçim döneminde İstanbul’da bulunan Suriyeli sığınmacıların sayısına bakıldığında Göç idaresi Başkanlığı’nın istatistiklerine göre seçimlerin yapılmasının öncesinde İstanbul’da (15.08.2019 tarihi itibarıyla) 548.134 Suriyeli sığınmacı yaşamaktaydı. İstanbul’da kayıtlı sığınmacıların yanında kayıtsız ve kaçak sığınmacı sorunu da bulunmaktadır. İstanbul Valiliği’nden yapılan açıklamada İstanbul’da bulunan fakat diğer illere kayıt olarak görülen Suriyeli sığınmacıların 20.08.2019 tarihine kadar İstanbul’dan ayrılmalarını aksi takdirde İçişleri Bakanlığı talimatı doğrultusunda bu kişilerin kayıtlı oldukları illere sevk edileceği belirtilmiştir (İstanbul Valiliği, 2019).

SURİYELİ SİĞINMACILAR VE İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI SEÇİMLERİ

Suriyeli sığınmacıların İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimlerine etkilerini analiz edebilmek için seçim sürecindeki gelişmelere odaklanılmıştır. Bu kapsamda adayların kampanya sürecinde kullandıkları internet sitelerinde, televizyon programı mülakatlarında ve gazete röportajlarında konu ile ilgili beyanları incelenmiştir. Bu inceleme gerçekleştirilirken iki yaklaşım biçimi benimsenmiştir. Bunlardan ilki adayların *güvenlik kaygıları ve ekonomi* temelli olumsuz yargıları ile *insan hakları ve hemşehri* hukuku bağlamında kabullenici politikalarıdır.

Adalet ve Kalkınma Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi’nin İstanbul Büyükşehir Belediyesi aday Binali Yıldırım kampanya sürecinde açılan <https://binaliyildirim.com.tr/> adresinde vaatlerine yer vermiştir.

⁸ Yayınlanan bu bildiri kentlerde yaşayan sığınmacılara yönelik kazanılacak belediyelerde yapılması planlanan çalışmalara yer verilmiştir. Bu çalışmalara, belediyelerde göçmen bürolarının oluşturulması, kentteki göçmen profili ve sorunları üzerine sürekli araştırmalar ve bilgi akışı sağlanması, göçmen çocukların eğitim ve öğretime hazırlanması, sosyal uyum ve göç travmaları konularında psikolojik destek sağlanması, kadınlara yönelik dil ve meslek eğitim kursları oluşturulması, kültürel etkinliklerin ve dayanışma merkezlerinin kurulması, ülkesine dönüş kararı vermiş göçmenlere dönüş süreçlerine ilişkin hukuki, mali ve psikolojik destekler verilmesi gibi örnekler verilebilir (Cumhuriyet Halk Partisi, 2019:27).

Sitede yapılan incelemede “Güvenli İstanbul” başlığı altında “Kentsel Dayanıklılık” temalı projeler arasında “Sosyal-Ekonomik ve Kültürel Stres olarak “Mültecilerin Oluşturduğu Sorunlar” ifadesi yer almıştır (binaliyildirim.com). Fakat bu sorunun içeriği ve çözüm önerilerine dair projeler internet sitesinde yer almamaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi ve İYİ Parti’nin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan Adayı Ekrem İmamoğlu ise kampanya sürecinde <https://www.ekremimamoglu.com/> internet sitesini kullanmıştır. Bu sitede yer alan proje kataloğunda toplumdaki tüm kesimlere yönelik planlanan vaatler bulunurken; sığınmacılara yönelik ayrı bir başlık açılmamış, sığınmacılara ilişkin projelere diğer başlıklarında ilgili kısımlarında yer verilmiştir. Örneğin “İstanbul Güvenli ve Huzurlu Bir Şehir Olacak” başlığında sığınmacılara yer verilirken, sığınmacılar güvenli ve huzurlu bir kent ile ilişkilendirilmiştir. Sonuç olarak proje kataloğunda spor, turizm, yeşil alan, hayvan hakları, iklim gibi birçok başlıkta projeler yer alırken, sığınmacılara sadece bir başlık altında değinilmiştir (ekremimamoglu.com).⁹

Adayların kampanyalarında kullandıkları internet sitelerinin ardından gazeteler ve televizyon programlarındaki beyanları incelendiğinde adaylardan Binali Yıldırım’ın 26 Mart 2019 tarihinde Hürriyet Gazetesi yazarı Ertuğrul Özkök’e verdiği röportajdaki şu ifadesi karşımıza çıkmaktadır:

“Açıkça söylüyorum, isterseniz şu sözümü manşet yapın. Bu insanlar bizim misafirimizdir. Ancak kuralları biz koyarız. Bir güvenlik problem oluştururlarsa, İstanbulun huzurunu herhangi bir yerde, herhangi bir ilçede veya mahallede bozan olursa hemen kulaklarından tutar göndeririz. Yani bu konuda en ufak bir müsamahamız yok. Yani, tabiri caizse dağdan gelip bağdakini kovacak bir pozisyona girmelerine asla izin vermeyiz (Yıldırım, 2019a).”

Binali Yıldırım, CNN Türk’te katıldığı bir televizyon programında ise Suriyeli sığınmacıların ülkeye kabul sürecini değinerek, bu kişilere geçici koruma statüsü verildiğini belirtmiş; Suriye’de barış ortamının sağlanmasının ardından sığınmacıların geri döneceklerini de vurgulamıştır. Yıldırım, sığınmacıların kentte görünürlüğünün artıma değinerek, şu açıklamalarda bulunmuştur:

⁹ Proje kataloğunda kadın sığınmacılara yönelik yapılması planlanan projeler şu şekilde ifade edilmiştir: T ehlike ve şiddet içeren durumlara karşı kadınlara anında koruma sağlamak amacıyla 7/24 hizmet verecek, Avrupa ve Anadolu yakasında birer tane olmak üzere 2 istasyon sığınma evi kurulacaktır. Bu sığınma evleriyle kadın ve çocuklar tıbbi, hukuki ve psikolojik destekle bütünlüklü olarak korunacaktır. Kadınların şiddet ortamından uzak olmalarına ve yeni yaşam becerileri kazanmalarına destek olacak, 25 kişi kapasiteli 2 sığınma evi açılacaktır. İlçe belediyeleri de sığınma evleri açmaları yönünde teşvik edilecek, desteklenecektir. Sığınma evi, kadınların beraberindeki 18 yaş altı tüm çocuklar kabul edilerek anne çocuk birlikteliği sağlanacaktır. Sığınma evi desteği alan kadınlara, İBB işe alımlarında %3 kota ayrılacak ve sığınma evinde kaldıkları süre boyunca ücretsiz ulaşım kartı tahsis edilecektir (İmamoğlu, 2019a: 55).

“Suriyeli sığınmacılar şuan da İstanbul’da bu büyük bir sorun haline geldi. Ciddi bir nüfusa erişti. Hatta bazı ilçelerimizde örneğin Zeytinburnu’nda, Fatih’te, Şişli’de Beyoğlu’nda artık bazı caddeler bakıyorsunuz yabancıların sayısı, o ilçede yaşayan yerli vatandaşlarımızdan fazla. Bu hoş bir görüntü değil, rahatsızlık oluşturuyor. Bunlar geri dönecek ama dilencilik uyuşturucu, fuhuş gibi konularda toplumun huzur ve düzenini bozacak hareketlere girerlerse hiç müsamaha etmeyiz göndeririz. Bu konuda sahadan yoğun şikâyetler geliyor. Bizim için esas olan İstanbul’dur, İstanbul’ un güvenliğidir, huzurudur (Yıldırım, 2019b).”

Benzer bir açıklama Binalı Yıldırım İletişim Ofisi tarafından Twitter’den yapılmıştır. Açıklamada, *“Suriyeliler İstanbullunun huzurunu bozar, güvenlik sorunu oluşturur, buradaki düzeni ve normal yaşamı olumsuz etkilerse bu durum karşılıksız kalmaz. Buna hiç müsamaha edemeyiz ve onları geri göndeririz çünkü asıl olan İstanbullunun huzurudur”* şeklindeki ifadeler yer verilmiştir (yeniçağ.com).

Ekrem İmamoğlu’nun Suriyeli sığınmacılara yönelik söylemleri tarandığında, 31 Mart 2019’da gerçekleştirilen mahalli idareler seçim kampanya sürecinde konu ile ilgili oldukça kısıtlı ifadeler rastlanmıştır. Fakat 23 Haziran 2019’da yenilenen seçimlerin kampanya sürecinde Suriyeli sığınmacılara yönelik İmamoğlu’nun söylemleri artmıştır. Örneğin 31 Mart’ın ardından Avcılar ilçesinde seçmenlerine seslenen İmamoğlu, *“Suriyeli mülteciler bu şehre ve bu ülkeye 3 buçuk milyon insan olarak mülteci kavramının ötesinde toplu bir nüfus değiştirme olarak getirilmiş olabilir”* şeklindeki ifadesi ile konunun sığınmacılığın ötesinde olduğunu belirtmiştir. İmamoğlu konuşmasında ayrıca *“Ancak biz Suriyeli mültecilerin vatanlarına geri dönmesini istiyoruz”* ifadesini kullanarak sığınmacıların geri dönüşüne yönelik söylemlerde bulunmuştur (İmamoğlu, 2019b). İmamoğlu, 11.06.2019 tarihinde *“İstanbul’da Hayatı Kolaylaştıracak Çözümler”* başlıklı toplantıda ise belediye başkanı seçilmesi halinde soruna yönelik çözümler gerçekleştireceklerini şu şekilde açıklamıştır:

“İstanbul’da, 1 milyon civarında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayan insan yaşıyor. Resmi rakamlara göre, kayıtlı 547 bin Suriyeli göçmen var. Yani toplam il nüfusunun yüzde 4’üne yaklaşan bir oran. Esenyurt, Sultanbeyli, Esenler, Küçükçekmece, Bağcılar gibi göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı birçok ilçede çatışmalar yaşanmaya başladı. Türkiye’nin her yerinden gelip, İstanbul’da tutunmaya çalışan vatandaşlarımızla göçmenler arasında gerginlik ve huzursuzluğun arttığını görüyoruz. Mahallelerimizin yaşam biçimlerinin, sokak dokusunun ve huzurunun korunması gerekiyor. Maalesefki, İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin ne bir sözü, ne de kalıcı bir eylemi olmuştur. Göreve gelir gelmez bu konuda İBB bünyesinde ‘Mülteciler Birimi’ kuracağız. Öncelikle İstanbul’da yaşayan göçmenlerin nerede, nasıl, hangi koşullarda yaşadığına ilişkin ayrıntılı bir envanter çalışması yapacağız. Sorunları net olarak tespit edeceğiz. Özellikle

çocuk ve kadın mültecilere ilişkin sağlık, beslenme, istismar, gayri insani barınma koşulları gibi akut sorunları devletin ilgili birimleri, ilçe belediyeleri ve sivil toplum kuruluşlarının koordinasyonu ile çözümlenecek önlemler alacağız. Ardından konuyu kesinlikle ulusal ve uluslararası düzleme taşıyacağız. İBB olarak geleceğimizi derinden etkileyecek bu soruna çare aramayı öncelikli görevlerimizden biri yapacağız. Özellikle uluslararası kamuoyunu bu acil sorunların çözümüne ortak edeceğiz. Nihai olarak göçmenlerin kendi memleketlerine dönüşlerinin sağlanması için çalışacağız (İmamoğlu, 2019c).”

31 Mart seçimlerinin Yüksek Seçim Kurulu tarafından yenilenmesine karar verilmesinin ardından yürütülen seçim kampanyası sürecinde adaylar arasında Suriyeli sığınmacılar konusu gündem maddeleri arasında yer almıştır. Özellikle iki adayın ortak canlı yayında projelerini paylaşması, kampanya sürecinde en çok konuşulan konulardan biri olmuştur. Bu yayında Suriyeli sığınmacılar ile ilgili adaylar görüşlerini paylaşmıştır. Binalı Yıldırım, ev sahibi olduklarını konuya *ensar-muhacir* çerçevesinde yaklaştıklarını ve Suriyelilerin geçici koruma statüsünde olduklarını söylemiştir. Sığınmacıların gideceklerini de belirterek, sınır dışı askeri operasyonlar sonrası sığınmacıların geri dönüşünün hızlanacağını, bu süre içerisinde İstanbul’da asayiş sorunları olması halinde, olaylara karışan sığınmacıların gönderileceğini aktarmıştır. Belediyelerin tek başına bu süreci yönetmeyeceğini merkezî yönetimle işbirliği içerisinde geri dönüşün sağlanabileceğini ifade etmiştir. Dolayısıyla Yıldırım, konunun güvenlik boyutunu vurgulamış, merkezî yönetim ana aktör olduğuna değinmiştir (aa.com.tr).

Ekrem İmamoğlu ise ortak canlı yayında mülteci konusunun iyi yönetilemediğini belirterek yönetim sorununa dikkat çekmiş, ulusal politika geliştirilmesi noktasında aktif davranılacağını ifade etmiştir. Ayrıca uluslararası kamuoyunda da Türkiye’nin göç sorununda yalnız bırakıldığını vurgulamıştır. İmamoğlu, projeleri arasında sığınmacıların envanterinin çıkarılacağını ve mültecilere yönelik belediyede bir masa kurulacağını açıklamış, İstanbul’un sokaklarının tehdit altında olduğu, mahallerdeki vatandaşların ekmeğinin elinden alındığı söylediğini ifade etmiştir (aa.com.tr).

Gerek 31 Mart 2019 gerekse de 23 Haziran 2019 tarihinde gerçekleşen seçim sürecinde Binalı Yıldırım tarafından Suriyeli sığınmacılar ile ilgili yapılan açıklamaların içerikleri değerlendirildiğinde, konuya yönelik şu üç başlığın öne çıktığı sonucuna ulaşılmıştır:

- 1- Seçim kampanyaları sürecinde Suriyeli sığınmacıların geçici koruma statüsünde olduğu sıklıkla söylemlerde öne çıkarılmıştır. Yapılan açıklamalarda özellikle sınır ötesi harekâtların temel amacının sığınmacıların geri dönüşünün sağlanması olduğu belirtilmiştir.
- 2- Suriyeli sığınmacıların tanımlanmasında *ensar ve muhacir* kavramları kullanılmış, mağdur ve mazlum insanlara ev sahipliği yapmanın önemini içeren açıklamalar yapılmıştır. Bu durum konuyu

dini yönden temellendirmenin yanında, uygulanan dış politikadan ayrı bir söylem oluşturulmamasına dikkat edildiğini göstermektedir. Ayrıca yapılan açıklamalarda konunun merkezî yönetim bünyesinde çözülmesi gerektiğine yönelik ifadelerde de bulunulmuştur.

- 3- Yapılan açıklamalarda kentsel güvenlik meselesi üzerinde durulmuş, asayiş olaylarına karşan sığınmacıların geri gönderileceği açıklanmıştır.

Yapılan bu analizden hareketle konunun hem insani yaklaşımlar bağlamda sığınmacıları kabullenici hem de geri dönüşün sağlanması noktasında kentsel güvenlik ve huzuru içeren söylemler kapsamında değerlendirildiği görülmüştür. Ekrem İmamoğlu'nun Suriyeli sığınmacılara yönelik söylemleri analiz edildiğinde ise şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- 1- Yapılan açıklamalarda kentsel güvenlik konusu kapsamında sığınmacıların geri dönüşüne odaklanılmıştır. Özellikle 23 Haziran seçim sürecinde Suriyeli sığınmacıları içeren açıklamaların 31 Mart'a göre artması konunun yerel siyasetteki belirleyiciliğini ortaya koymaktadır.
- 2- Aday tarafından kamuoyuna her ne kadar sığınmacılara güvenlik eksenli yaklaşımı içeren ifadelerde bulunulsa da seçim ile ilgili belgelerde sığınmacılara yönelik yapılacak çalışmalar somut olarak belirtilmiştir. Bu kapsamda sığınmacıların kentleri doğrudan etkilediği kabul edilmiş, belediyelerin sığınmacılara yönelik politikalarda ana aktör olduğu, bu konunun kentleri ve kent yönetimlerini yakından ilgilendirdiği vurgulanmıştır.
- 3- Suriyeli sığınmacılara yönelik genel siyaset kapsamında ifadelere de yer verilmiş, uluslararası ortamda Türkiye'nin bu konuda yalnız bırakıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca aday tarafından Suriyeli sığınmacılar mülteci olarak tanımlanmıştır.

Sonuç olarak her iki aday da Suriyeli sığınmacılar ile ilgili beyanlarında İstanbul'un güvenliği ve huzuruna vurgu yapmıştır. Sığınmacıların sayısının hızla artışı, hemşehri hukuku kapsamında sığınmacıları kentli bireyler görme yaklaşımını geri planda bırakmaktadır. Nitekim adayların söylemlerinde de bu tür ifadeler bulunmamaktadır. Yerel halkın tepkilerinden dolayı bu konuda adaylar güvenlik eksenli söylemlere açıklamalarında sıkça yer vermiştir. Adaylar belediyelerin konuya yönelik çalışmalarında yasalardan kaynaklanan kısıtlılıkların olduğuna da değinmiş; sürecin yönetiminde merkezî yönetimin politikalarına, ulusal ve uluslararası gelişmelerin etkisine vurgu yapmışlardır.

DEĞERLENDİRME

Türkiye, bölgesinde yaşanan siyasal, ekonomik ve sosyal değişimlerin sonuçlarından çeşitli şekillerde etkilenmekte; özellikle siyasal istikrarsızlıkların ve sosyal çatışmaların sıkça yaşandığı coğrafyanın bir parçası olması dolayısıyla sürekli yeni krizler ile karşı karşıya kalmaktadır. Yaşanılan her bir kriz, beraberinde ortaya çıkardığı sorunların yönetimi ihtiyacını getirmektedir. Son yıllarda bu yönetim ihtiyacının ortaya çıktığı gelişmelerden biri de Suriye iç savaşı sonrası her alanda yansımaları olan sığınma hareketleridir. Türkiye’de Suriye iç savaşı öncelikle dış politika konusu olarak değerlendirilmesine rağmen sığınmacıların sayısının artması ve kalış süresinin uzaması ile birlikte konu iç politikada da önemli bir gündem maddesi olmuştur. Merkezî yönetim tarafından uygulanan göçlerin yönetimine yönelik politikalar zaman içerisinde sığınmacıların kamplar yerine kentlerde yaşamaya başlamasıyla birlikte kamp yönetimi ölçeğini aşmış, kentlere yönelik etkilerini yönetmek de bir politika konusu haline gelmiştir.

Yönlendirmeye oldukça açık bir alan olan göç olgusunun toplumsal kaygıları derinleştiren aynı zamanda toplumsal değişimi hızlandıran bir etkisi bulunmaktadır. Bu değişim sürecinin yanlış ve yetersiz göç politikaları ile yönetilmesi durumunda ev sahibi ülke vatandaşlarıyla sığınmacılar arasındaki sorunlar yaygınlaşacaktır. Diğer yandan toplumsal alanda yaşanan bu gelişmelerin genel ve yerel siyaset üzerinde de karşılığı olacaktır. Sığınmacıların ülke siyasetini etkilemesi sadece Türkiye için söz konusu değildir. Avrupa’da da birçok ülkede sığınmacı konusu üzerinde tartışmalar yaşanmış, Batı’da aşırı sağ partiler göçmen karşıtlığı nedeniyle güçlenmiştir. Belirtilen bu olumsuzluklara rağmen Türkiye’de sığınmacılara yönelik yaygın, süregelen ve doğrudan eylemsel bir tepkinin oluşmaması sığınmacılık konusunun siyasallaşma düzeyi ile doğrudan ilgidir. Sıkça yaşanan seçim süreçlerinde siyasal partiler arasında konunun tartışılması, sığınmacıların siyasallaşmasını hızlandırmıştır. Nitekim son mahalli idareler seçimlerinde sığınmacılar seçim yarışlarında adaylar arasındaki rekabete konu olmuştur.

Sığınmacılar konusunda belediye başkanlarının siyasal tutumu göç yönetim politikalarını doğrudan etkilemektedir. Sığınmacıların sosyal yaşamda yerel halkla birlikte yaşama deneyimlerinin güçlendirilmesine ve yeni yaşam şartlarına uyumun sağlanmasına yönelik politikalar uygulayan belediye yönetimleri süreçte daha aktif rol almayı tercih etmiştir. Diğer yandan yasaların vatandaşlık esasına dayalı olarak hizmetlerin yürütülmesini düzenlediği öne sürerek konuya olumsuz tutum alan belediye yönetimleri de vardır. Bu nedenle göç yönetim sürecinin gelişimi belediye başkanlarının siyasal yaklaşımları ile doğrudan ilişkilidir.

Makalede, 31 Mart 2019 Pazar günü yapılan mahalli idareler seçimlerinin kampanya sürecinde Suriyeli sığınmacıların siyasallaşma düzeyinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle sığınmacı sayısı fazla

olan kentlerin yönetimini talep eden adaylar arasında sığınmacılara yönelik söylemler yaygınlaşmıştır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi seçimleri bağlamında konu ele alındığında, Türkiye’de en fazla Suriyeli sığınmacının bulunduğu bir kentin yönetiminin seçilmesinde bu konunun siyasallaşmaması doğal olarak düşünülemez. Fakat konu hakkında tartışmaların asıl odaklandığı nokta belediyelerin sığınmacılara yönelik bir politika oluşturması gerekliliğine ilişkidir. Bu gerekliliğin çerçevesi ise belediyelere ilişkin yasalarla belirlenmektedir. Örneğin 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun belediye başkanının görevlerini ve sorumluluklarını düzenleyen 38. maddesinde belediye başkanlarına uluslararası göçlerin yönetiminde herhangi bir görev ve yetki tanınmamıştır. Fakat seçim sürecinde adaylar bu konuyu rekabetin bir parçası haline getirmiştir. Bu durum mahalli idareler seçimlerinin ülkenin genel siyasetinden bağımsız olarak ilerlemeyen bir süreç olduğunu göstermektedir. Diğer yandan kentte meydana gelen her türlü sorundan kent halkının belediye yönetimlerini sorumlu tutacağı adaylar tarafından fark edilmiş, adaylar konuyu söylemlerine taşımıştır.

31 Mart 2019 tarihinde gerçekleştirilen ve yenilenmesi sonucu 23 Haziran 2019 Pazar günü tekrarlanan İstanbul Büyükşehir Belediyesi seçimlerinin ardından Suriyeli sığınmacılar kaynaklı sorunların seçim sonuçlarını doğrudan etkilediğine yönelik kamuoyunda bir görüş oluşmuştur. Bu durumun tespitine yönelik seçmen tercihi araştırması henüz yapılmasa da kampanya sürecinde yaşanan gelişmeler bu saptamaları doğrulamaktadır. Seçim sürecinde her iki adayın da ülkenin genel siyasetindeki güncel tartışmalardan ziyade kentte özgü projelerine ağırlık verdiği tespit edilmiştir.

Tüm bu gelişmeler kapsamında göç yönetim sürecindeki politikaların istenilen amaca uygun gerçekleşmesi için planlama ve koordinasyonun aktörler arasında oldukça önemli olduğunu belirtmek gerekir. Sığınmacılar ile ilgili sorumluluğun kurumlar arasında net belirlenmemesi kadar ilgi ilgisiz herkesin sürece dâhil olması da olumsuz bir durumdur. Bu konudaki asıl ihtiyaç yetkililerin etkili politikalar ile süreci yönetmesidir. Sürecin doğru zamanda ve doğru politikalarla yönetilmemesi sığınmacıların mağduriyetlerinin artmasına ve toplumda yeni gerginliklerin ortaya çıkmasına neden olacaktır.

Sonuç olarak Suriye sığınmacılar tecrübesi Türkiye açısından göçü yönetilebilir kılmak adına oldukça önemlidir. Sistemik ve bütünsel bir politikanın bu süreçte oluşturulması gelecek açısından karşılaşılabilecek yeni uluslararası göç hareketleri için kurumsal ve hukuksal zeminin kurulmasını sağlayacaktır. Bu politikalardan biri de belediyelere ilişkindir. Mevcut belediyelere ilişkin hükümlerin yer aldığı düzenlemelerde doğrudan belediyelere ve belediye başkanlarına uluslararası göçlerin yönetime yönelik bir görev ve yetki tanınmazken, konunun kentsel yaşamı doğrudan etkilemesi seçimlerde adayların bu sorun hakkındaki görüşlerini belirtmesini zorunlu kılmıştır. Türkiye’de her alanda yerleşme eğilimlerin artması,

hatta eğitim, sağlık ve güvenlik gibi merkezî yönetimin sunduğu hizmetlerin dahi yerele devredilmesine yönelik çalışmaların yapılmasına rağmen sığınmacılara yönelik politikalarda aynı durum söz konusu değildir. Merkeziyetçi yaklaşımları benimseyenler tarafından süreç yönetiminde bakanlık örgütlenmesine varan çözüm önerileri de bulunmaktadır. Oysaki sığınmacıların yerel halka ve yeni yaşam şartlarına uyumu gibi konularda belediyelerin çalışmaları önem taşımaktadır.

YAZAR BEYANI / AUTHOR STATEMENT

Yazar çalışmanın tümünü tek başına gerçekleştirmiştir. Yazar herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir.

KAYNAKÇA

2005 tarihli ve 5393 Sayılı Belediye Kanunu

Adalet ve Kalkınma Partisi (2019). *31 Mart 2019 Mahalli İdareler Genel Seçimleri Manifestosu*, https://www.akparti.org.tr/media/279203/manifesto_28ocak2019_17-29.pdf, (Son Erişim: 2.09.2019).

Akman, K. (2019). *Türkiye’de Sığınmacılar ve Belediyeler Politikadan Uygulamaya Samsun Örneği*. Ankara: Astana Yayınları.

Binalı Yıldırım ve Ekrem İmamoğlu 2019 Seçim Özel Yayını, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/yildirim-imamoglu-ortak-yayini/1505877>, Erişim Tarihi: 26. 08. 2019).

Binalı Yıldırım Seçim Kampanyası İnternet Sitesi, <https://binaliyildirim.com.tr/kampanyalar/guvenli/>, (Son Erişim: 03.08.2019).

Cumhuriyet Halk Partisi (2019). *Cumhuriyet Halk Partisi 2019 Yerel Seçim Bildirgesi*, <https://chp.azureedge.net/2019-secim-bildirgesi.pdf>, (Son Erişim: 18.08.2019).

Demirhan, Y. ve Aslan, S. (2015). Türkiye’nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi”, *Birey ve Toplum Dergisi*, 5(9): 23- 62.

Ekrem İmamoğlu Seçim Kampanyası İnternet Sitesi, <https://www.ekremimamoglu.com/projeler/guvenli-ve-huzurlu-sehir/>, (Son Erişim: 03.08.2019).

Elma, F. (2016). “Suriyeli Sığınmacı Krizi ve Türk Kamu Yönetimine Etkisi: Göç Yönetiminde Yeniden Yapılanma”, *Turkish Migration Conference*, (Austria).

Erdoğan, M. (2019). “Güneydoğu İllerinde Sevk Tepkisi İstanbul Büyükşehir de Biz Neyiz?” <https://www.haberturk.com/yazarlar/muharrem-sarikaya/2509192-guneydogu-illerinden-sevk-tepkisi-istanbul-buyuksehir-de-biz-neyiz>, (Son Erişim: 18. 08. 2019).

Ertan, K. ve Ertan, B. (2017). Türkiye’nin Göç Politikası. *İktisat ve Sosyal Bilimlerde Güncel Araştırmalar Dergisi*. 1(2):7- 39.

- İçduygu, A. (2017). Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar: “Siyasallaşan” Bir Sürecin Analizi. *Toplum ve Bilim Dergisi*, 140: 27-42.
- İmamoğlu E. (2019c). “Ekrem İmamoğlu Suriyeliler İle İlgili Projesini Açıkladı”, <https://www.youtube.com/watch?v=Yqpyi2yXoZw> (Son Erişim: 29. 08. 2019).
- İmamoğlu, E. (2019a). “İstanbul’a Yeni Başlangıç”, <https://www.ekremimamoglu.com/wp-content/uploads/2019/03/Projeler-Katalog.pdf>, (Son Erişim:2. 09. 2019).
- İmamoğlu, E. (2019b). “Biz Suriyeli Mültecilerin Vatanlarına Geri Dönmesini İstiyoruz.”, <http://www.diken.com.tr/imamoglu-biz-suriye-li-multecilerin-vatanlarına-geri-donmesini-istiyoruz/> (Son Erişim: 29. 08. 2019).
- İstanbul Valiliği (2019). “Düzensiz Göç, Kayıt Dışı İstihdam, Kayıtsız Suriyeliler” <http://www.istanbul.gov.tr/duzensiz-goc-kayit-disi-istihdam-kayitsiz-suriyelilere-iliskin-basin-aciklamasi>, (Son Erişim: 22.08.2019).
- Örseli, E. ve Babahanoğlu, V. (2016). Türkiye’nin Göç Yönetimi ve Göç Politikalarının Gelişimi: Bir Kamu Politikası Analizi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9, (43):2063- 2072.
- TBMM (2018). Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Mülteci Hakları Alt Komisyonu Göç ve Uyum Raporu (Ankara), https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2018/goc_ve_uyum_raporu.pdf, (Son Erişim: 4.09.2019).
- Yıldırım, B. (2019a). “Suriyeliler İle İlgili Şu Sözümlü Manşet Yapın”, <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/ertugrul-ozkok/700-bin-suriye-li-ile-iligili-su-sozumu-manset-yapin-41161696>, (Son Erişim: 15.08. 2019).
- Yıldırım, B. (2019b). CNNTÜRK 40 Programı, <https://www.youtube.com/watch?v=fWbxATeTNrA>, (Son Erişim: 22. 08. 2019).
- <https://t24.com.tr/haber/chp-li-baskan-suriyelilere-yardimi-kesti,815975>, (Son Erişim: 22. 08. 2019).
- <https://www.initiative-nahost.de/tr/almanyadaki-belediye-ler.html>, (Son Erişim: 13.12.2018).
- <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/vatandastan-binali-yildirima-suriye-li-tepkisi-10-sene-onceki-istanbulu-ozledik-228186h.htm>, (Son Erişim:26. 08. 2019).
- <https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2019/03/15/iyi-parti-adayi-suriyeli-dusmanligiyla-oy-istiyor/>,(Son Erişim: 22. 08. 2019).
- <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/10/20211029-35.pdf>, (Son Erişim: 07.03.2022).
- <https://zaferpartisi.org.tr/>, (Son Erişim: 07.03.2022).